

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, Narodna skupština Republike Srbije nije raspravljala ni o jednom zakonu koji bi bio od posebnog značaja za medijski sektor. O pitanjima buduće medijske regulative, raspravljalo se, međutim, na seriji okruglih stolova koje je organizovao OEBS u saradnji sa Ministarstvom kulture Republike Srbije i Delegacijom Evropske unije u Srbiji, uz podršku Ambasade Velike Britanije u Beogradu. Cilj okruglih stolova bilo je podsticanje rasprave o nedavno objavljenoj Medijskoj studiji, koja bi poslužila kao polazište za izradu Nacrta medijske strategije Republike Srbije. Na okruglim stolovima održanim u septembru, predstavljene su i obrazložene preporuke iznete u Medijskoj studiji, raspravljalo se o Savetu za štampu, o regulatornim telima i digitalizaciji, o pomoći države medijima, javnim servisima i komercijalnim emiterima, kao i o štampanim medijima, s posebnim osvrtom na koncentraciju i transparentnost vlasništva u štampanim medijima, na slobodu štampe u Srbiji, te na sistemske mere pomoći štampanim medijima.

Industrija štampanih medija, predstavljena kroz Asocijaciju medija, udruženje koje okuplja najveće novinske izdavače u Srbiji, odlučila je da ne učestvuje na seriji okruglih stolova, argumentujući takvu odluku tvrdnjom da Medijsku studiju, na čijoj su izradi radili eksperti koje je angažovala Evropska komisija, ne može da prihvati kao polaznu osnovu za izradu Medijske strategije. Asocijacija medija istakla je da Studija ne predstavlja ozbiljnu i na validnim podacima zasnovanu analizu postojećeg stanja svih medija, da ne predstavlja niti analizu postojeće zakonske regulative, niti daje predlog mogućih poboljšanja ili novih rešenja. Asocijacija je osudila skoro potpuni izostanak jasnog stava u Medijskoj studiji o neprihvatljivosti postojanja državnog vlasništva u medijskoj sferi, izostanak bilo kakve analize o stanju u novinsko-izdavačkoj industriji u Srbiji, kao i ni na čemu zasnovani predlog osnivanja mreže regionalnih ustanova javnog servisa. Asocijacija medija takođe je istakla da Studija ne sadrži kvalitetnu analizu i predloge za buduću organizaciju i rad regulatornih tela, niti projekciju rasta i razvoja medijskog sektora u zemlji i predloge podsticajnih mera države.

Vodeća novinarska i medijska udruženja, za razliku od Asocijacije medija, odlučila su da aktivno učestvuju na seriji okruglih stolova i da tamo iznesu svoje primedbe na sadržaj Medijske studije i preporuke koje su u njoj iznete, kao i predloge alternativnih rešenja. Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (ANEM), Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS), Udruženje novinara Srbije (UNS), Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV) i Asocijacija lokalnih nezavisnih medija Local Press, objavili su, još pre održavanja prvog iz serije okruglih stolova, set svojih zajedničkih usaglašenih stavova, kroz koje se insistiralo na:

- transparentnosti i javnosti medijskog vlasništva,
- sprečavanju prekomerne medijske koncentracije,
- potpunom povlačenju države iz vlasništva u medijima,
- ravnopravnom tretmanu svih medija na tržištu.

Posebno oštro kritikovane su preporuke iz Medijske studije koje se tiču regionalne radiodifuzije. Podsećanja radi, iako smo o tome pisali u svojim prethodnim izveštajima, Medijska studija preporučuje kreiranje novog modela regionalne radiodifuzije u Srbiji, koja bi bila zasnovana na regionalnim javnim servisima. Autori studije predlažu da Ministarstvo kulture definiše 10 do 15 regiona, u svakom od kojih bi se formirao Programski savet od 17 do 21 članova, koji bi onda birali Upravne odbore novih regionalnih javnih servisa. Upravni odbori koji bi imali 7 do 9 članova, nakon ovoga bi, putem javnog konkursa, birali izvršne direktore i glavne urednike regionalnih javnih servisa, koji bi imali sva uređivačka i finasijska ovlašćenja i odgovornosti. Svaki regionalni javni servis bio bi osnovan kao samostalno i nezavisno pravno lice, koje bi preuzelo opremu i osoblje regionalnih i lokalnih emitera u vlasništvu opština. Preporuka je da se privatnim radio i TV stanicama takođe ponudi da prenesu opremu i osoblje u regionalni javni radiodifuzni servis, ili da nastave emitovanje programa do isteka njihove dozvole za emitovanje. Regionalni javni servisi finansirali bi se iz pretplate preko sadašnje pretplate RTS-a i ne bi imali svoje nezavisne frekvencije, već bi emitovali na frekvencijama RTS-a u periodima koji bi bili utvrđeni kroz mehanizme kolektivnog ugovaranja mreže regionalnih javnih servisa sa jedne i RTS-a sa druge strane. Ove preporuke donekle su podržane samo od Kragujevačke inicijative, grupe regionalnih javnih stanica koje se protive privatizaciji, ali su i ove stanice insistirale na zadržavanju nezavisnih frekvencija i celodnevnom emitovanju, umesto ili povrh emitovanja u okviru regionalnih prozora na frekvencijama RTS-a. Rešenju je prigovorio i sam RTS, ukazujući prvo na neprihvatljivo nizak nivo naplate RTV pretplate i nemogućnost da se pri tako niskom nivou naplate iz nje obezbedi stabilno finansiranje i postojećih ustanova javnog servisa, a kamoli da se deo pretplate izdvaja za finansiranje dodatnih 10 do 15 regionalnih ustanova javnog servisa. RTS je takođe prigovorio i ideji otvaranja regionalnih prozora na svojim frekvencijama, tvrdeći da takvi regionalni emiteri ne bi mogli da obezbede nivo kvaliteta programa koji se od RTS-a očekuje. Četiri udruženja, ANEM, NUNS, NDNV i Local Press, sa svoje strane, ukazala su da je neprihvatljivo formiranje novih ustanova javnog servisa, u situaciji u kojoj su i performanse postojećih ustanova javnog servisa nezadovoljavajuće, kao i da je neprihvatljivo da se njihovo finansiranje u ovom trenutku planira iz pretplate, odnosno na način koji zbog niske naplate ne garantuje stabilno finansiranje ni postojećih ustanova javnog servisa. Ukazali su i da je model koji podrazumeva gašenje komercijalne radiodifuzije, neprihvatljiv iz ugla ustavnog jemstva prava vlasnika komercijalnih stanica stečenih

ulaganjem kapitala na osnovu zakona. ANEM, NUNS, NDNV i Local Press predložili su i alternativan set preporuka za regionalnu i lokalnu radiodifuziju koji se bazira na:

- hitnom i oročenom okončanju privatizacije medija koji su još uvek u javnom vlasništvu;
- rešavanju problema viška elektronskih medija u odnosu na ono što to tržište može da izdrži, merama koje će stimulisati ukрупnjavanja i fuzije na medijskom tržištu;
- rešavanju problema manjka kvalitetnih programa za regione i lokalne zajednice, i drugih programa koji se obično izjednačavaju sa javnim servisom, kroz mehanizam komercijalnim emiterima nametnute regulatorne obaveze proizvodnje i emitovanja takvih programa, koja bi se obaveza kompenzovala garantovanim pristupom kablovskim sistemima, nižim naknadama za dozvole, korišćenje frekvencija, odnosno pristup multipleksu, finansijskom podrškom za kvalitetne projekte i zaštitom od nelojalne konkurencije;
- efikasnim mehanizmima kontrole državne pomoći, koji bi sprečili da država narušava konkurenciju na medijskom tržištu;

UNS nije potpuno isključio ideju o regionalnim javnim servisima, ne podrazumevajući pri tom da bi neprivatizovane opštinske stanice obavezno bile nosioci tih servisa, ali je insistirao na daljim konsultacijama sa Ministarstvom kulture kako bi se otklonila opasnost političke kontrole regionalnih javnih servisa.

Četiri udruženja, ANEM, NUNS, UNS i NDNV, predložila su i alternativan set preporuka koji se odnosi na model sufinansiranja medija od strane države, koji bi se bazirao na projektnom finansiranju kroz medijske fondove. Fondovi bi finansirali projekte posvećene razvoju programskih i drugih kapaciteta medija, transformaciji poslovnih modela, edukaciji i unapređenju profesionalnih standarda, sadržajima na manjinskim jezicima i uopšte raznovrsnosti medijskih sadržaja. Predloženo je da se finansiranje medijskih fondova obezbedi iz dela sredstava koja će se dobiti od digitalne dividende, kao i razlikom između prihoda i rashoda regulatora, a delom i od prikupljene RTV pretplate, kao i iz donacija. Lokal press je zauzeo stav da bi država trebalo da razmotri i subvencionisanje lokalnih štampanih medija.

U odnosu na regulatorna tela, svih 5 udruženja je preporučilo da se izmenama Zakona o radiodifuziji, omogući jačanje njihovih regulatornih kapaciteta, putem obuke, razmene i, gde je to neophodno, putem zapošljavanja novih stručnjaka. Istovremeno, regulator bi zakonom

morao biti ovlašćen i obavezan da vrši, ili da naručuje da se za njegove potrebe vrše, periodične i kontinuirane analize medijskog tržišta, kao i analize stepena u kome su zadovoljene potrebe javnosti za različitim programskim sadržajima. Regulator mora biti ovlašćen i obavezan da regulatornim merama utiče na podizanje stepena zadovoljavanja takvih potreba. Svi ovi procesi moraju da obezbede najširu participaciju javnosti. Sektorski regulator morao bi da donese novu Strategiju razvoja primenljivu na digitalno doba, a koja bi predvidela i procedure u skladu sa kojima bi se, na osnovu sagledavanja potreba građana i društvenih grupa za medijskim sadržajima i sveobuhvatne analize tržišta, odlučivalo o zonama pokrivanja, broju i vrsti programa za koje bi se izdavale dozvole. Naknade koje se plaćaju regulatorima, moraju biti opredeljene shodno visini troškova regulacije, a višak sredstava od naplaćene naknade, usmeravan u medijske fondove. Udruženja su ukazala i na potrebu da se, imajući u vidu konvergenciju mreža i usluga, u postupku koji bi podrazumevao odgovarajuće analize i konsultacije sa svim zainteresovanim stranama, razmotri pitanje spajanja dva regulatorna tela. Pri ovome, prevashodno bi valjalo voditi računa o interesu jačanja nezavisnosti i regulatornih kapaciteta regulatora, te bez obzira na to da li bi se kao društvo opredelili za jednog, ili dva regulatora, to ni u kom slučaju ne bi smelo dovesti u pitanje funkcionalanu, kadrovsku i tehničku osposobljenost regulatora za obavljanje poslova iz svoje nadležnosti u najboljem interesu i medijskog sektora i javnosti.

Preporukama medijskih udruženja koje se tiču digitalizacije, bavićemo se u delu ovog izveštaja koji se bavi digitalizacijom. Detaljnije sa sadržajem svih preporuka novinarskih i medijskih udruženja možete se upoznati na adresi:

<http://www.anem.org.rs/sr/aktivnostiAnema/AktivnostiAnema.html>